הלכה · משנה תורה · מפרשים · לב שלם · ספר מדע

לב שלם על משנה תורה, הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים

רבי שלמה שלם

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לב שלם על משנה תורה, הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים

רבי שלמה שלם

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לב-שלם-על-משנה-תורה-הלכות-עבודה-זרה-וחוקות-הגויים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
הלכה ב 4
הלכה ה 4
הלכה ז 5
פרק ד 10
הלכה ב 10
פרק ה 11
הלכה ב 11
פרק ז 11
הלכה ז 11

פרק ב

הלכה ב

ואפי' להסתכל בדמות הצורה אסור שנאמר אל תפנו אל האלילים. אין לטעון על רבינו דהכא ובספר המצות ל"ת י' סבר דלשם ע"ז דוקא אסור ואילו בהלכות שבת פרק כ"ג דין י"ט כתב ואסור לקרות בכתב המהלך תחת הצורה וכו'. והביא שם הרב המגיד ז"ל פירש"י דמשמע דכל צורה אפי' עשויה לנוי אסור דדוקא גבי שבת דהוי טעמא משום שלא ימחוק אין חילוק בין עשויה לנוי או לשם עכו"ם וזה פשוט. והנה משמע מדברי התוספות דלא בעינן שנעבדה כבר אותה הצורה אלא כיון דשוייה לשם עכו"ם עובר באל תפנו וכו'. וכ"כ הרא"ש בהדיא.

ומדברי הסמ"ג והרמב"ם משמע דאיסור זה של הסתכלות בצורת עכו"ם הוא אע"פ שאין מחשבתו לעובדה אלא כונתו ראיה בעלמא היאך היא צורתה והיאך היא נעשית. אבל רש"י בפירוש התורה על פסוק אל תפנו וגו' פי' לעובדם ופי' הרא"ם בכוונה לעובדם. ודעת הסמ"ג והרמב"ם דהלכה כר' יהודה דהכי תניא בספרי אל תפנו אל האלילים לעובדם ר' יהודה אומר לראותם ודאי וכו' עכ"ל. ונ"ל הטעם שהלכה כר"י דכיון דגלי רחמנא במקום אחר באיסור מחשבה היאך היא עכו"ם פי' ואע"פ שאינו עובד אותה. מינה דאיסור דאל תפנו הוא נמי בהסתכלות לחוד ודוק.

ומה שכתב רבינו דאם עשה מעשה חייב מלקות כ"כ הרמב"ם. ופי' רש"י ז"ל כגון שהיתה מכוסה והוא גילה אותה עכ"ל. ויש לטעון על מה שהקשו התוס' פ"ק דעירובין דאמאי לקי על לאו דאל תפנו כיון דאין בו מעשה. ומאי קושיא נימא דמשכחת לה בדעבד מעשה. ע"כ מצאתי כתוב לאחד קדוש החכם השלם סיני ועוקר הרים כמהר"ר אברהם בן כמהר"ר רפאל קארו ז"ל.

ואני אומר מה שהקשה על דברי התוס' דעירובין אחרי המחילה רבה לא דק דהתם עסקינן בקרא דאל תפנו אל האובות ואל הידעונים והתם ליכא מעשה אלא דיבור דהתם ליכא גלוי וכסוי ולא איירי בקרא דאל תפנו אל האלילים אדתקשי ליה. ותימה איך לא השגיח בדברי התוס' שתרצו דעקימת שפתים הויא מעשה ואם מיירי בקרא דאל תפנו אל האלילים מאי עקימת שפתים איכא.

הלכה ה

ואין מקבלין אותן בתשובה לעולם שנאמר כל באיה וכו'. כתב מרן ז"ל כתב הרמ"ך ז"ל תימה הוא זה דהא מפורש בגמרא בהדיא דמקבלין אבל אינו מאריך וכו' יעו"ש.

ואני תמה על תמיהתו דבגמרא לא אמרו דמקבלין אלא שאם שבו מעצמן ר"ל בינן לבין עצמן לא ישיגו אורחות חיים. ואם משום עובדא דההיא אתתא דאתא לקמיה דר' חסדא ואמרינן מכלל דמינות ג"כ הוה בה לא דקבלה רב חסדא אלא היא שבה ובאה לפניו ואמר לה רב חסדא טרחו לה זוודתא דכיון דשבה היא מתה אבל לעולם אימא לך דרב חסדא לא קבלה ומייתי הש"ס ראיה מההיא דמאן דפריש ממינות לא מיית ודחי וזה פשוט לענ"ד דאין ראיה משם כלל. ובמדרש על פסוק כל הדברים יגעים הכי איתא מעשה באשה אחת שבאת אצל רבי אליעזר להתגייר אמרה רבי קרבני אמר לה אמרי פרטי מעשיך אמרה בני קטן מבני גדול נזף בה הלכה אצל ר' יהושע וקבלה אמרו לו תלמידיו ר' אליעזר מרחק ואתה מקרב אמר להם כיון שנתנה דעתה להתגייר אינה חיה לעולם דכתיב כל באיה לא ישובון ואם שבו לא ישיגו אורחות חיים ע"כ. ומשמע דר"א ור"י בהא פליגי דרבי אליעזר סבר לא ישובון וכו' ר"ל דאין מקבלין אותם ומקרא זה איירי במינות ובזנות לפי המדרש הזה וכן משמע בגמ' וא"כ הא קמן דר' יהושע דהלכה כוותיה ס"ל דמקבלין וזו היא שקשה להרמב"ם ז"ל. ואולי יש לומר דס"ל להרמב"ם דמדאמרו תלמידיו דרך פשיטות ר"א מרחק ואתה מקרב ש"מ דמסתבר טפי טעמיה דר"א ולהכי פסק כוותיה. וזה דוחק. ומה גם דהש"ס דריש לקרא כדפריש ליה רבי יהושע דהיינו ואם שבו וכו' ש"מ דס"ל מקבלין עכ"ד מורי הרב זלה"ה. וגם אני תלמידו הארכתי בזה בספרי לבב שלם בהל' שבועות.

הלכה ז

אין המגדף חייב וכו'. מצאתי כתוב למורי הרב זלה"ה שפלפל בענין זה בחיבורו על המכילתא בסדר משפטים פרשה ה' סי' ב' באריכות ואע"פ שדרכי בס' זה לקצר יצאתי ממחיצתי אך הפעם איידי דחביבים עלי דבריו ז"ל וז"ל על דברי המכילתא, ומקלל אביו ואמו בשם המפורש וכו'. בפרק ארבע מיתות תנן המקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם. קללם בכינוי רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרין. ובגמרא מאן חכמים רבי מנחם בר יוסי היא דתניא ר' מנחם בר יוסי אומר בנקבו שם יומת מה ת"ל שם לימד על מקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם ופי' רש"י ז"ל בנקבו יומת הו"ל למימר מה ת"ל שם. אם אינו ענין לו דהא כתיב ונוקב שם. תנהו ענין למקלל אביו ואמו. ורבי מנחם לא ס"ל הא דדרשינן לעיל מהאי קרא עד שיברך שם בשם ואפי' לא בירך שם בשם אלא יתברך יוסי דמחייב עליה ע"כ.

ועל פי הדברים האלה קשיא ליה להרב כ"מ פ"ה מהלכות ממרים דכיון דהרמב"ם ז"ל פסק בפ"ב מהלכות ע"ז דבעינן שיברך שם בשם איך פסק כאן דבעינן שיקלל בשם דאם

קיימא הא לא קיימא הא כיון דר' מנחם בר יוסי לית ליה דיברך שם בשם. והנה הרב כ"מ תירץ לזה בפ"ב דע"ז ותירוצו דחוק כמבואר למעיין יעו"ש. והרב לח"מ בפ"ה מהל' ממרים תירץ וז"ל ולי נראה דרבינו אינו מפרש כפירוש רש"י ז"ל דס"ל דההיא ברייתא דאתמרא בפרק ארבע מיתות עד שיברך שם בשם אתיא כרבי מנחם דקי"ל כוותיה וטעמא דאית ליה בתרי מילי דרשינן מהאי קרא דהאי בנקבו שם יומת כוליה קרא יתירה דכיון דקאמר קרא ונוקב שם ה' למה לי למכתב בנקבו שם יומת וחד דרשא נפקא לן מדהדר וכתב בנקבו שם יומת משמע דיברך שם בשם ומהדר וכתב נקיבה אחרינא משמע דהיינו שם אחר דיברך שם בשם. ואם להאי לחודיה הו"ל למימר בנקבו יומת אמאי אהדר וכתב בנקבו שם יומת דהיינו שם יתירה ללמד שאינו חייב על אביו ועל אמו עד שיקללם בשם. וזה מבואר בדברי רש"י ז"ל שכתב בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ו) וז"ל בנקבו יומת היה לו לכתוב מה ת"ל שם אם אין ענין לו וכו' תנהו ענין למקלל אביו וכו'. ובדף נ"ו גבי דרשא דיברך שם וכו' כתב להכי אהדרי בהאי קרא לומר עד שיקוב שם בשם וכו' משמע דחד דרשא נפקא לן מקרא יתירא ואחרינא ממלת שם וכו' ועל כן אני תמיה על רש"י ז"ל שכתב דמאן דאית ליה הא לית ליה הא (כתב) [דהא] לפי הנראה מלשונו תרווייהו נפקא לן מהאי קרא. גם מדברי התוס' בפ' שבועת העדות שהניחו הדבר בתימה דהיכי נפקא לן לר' מנחם דרשא דיברך שם בשם וכו' אני תמיה דשפיר נפקא לן ב' דרשות בכהאי גוונא. ונ"ל עיקר כדברי רבינו וכמ"ש עכ"ל הרב ז"ל.

ולענ"ד נראה לי דרש"י והתוס' ז"ל טעמם עמם גם נימוקם דאם איתא דר' מנחם ס"ל דרשא דיברך שם בשם מקרא דבנקבו שם יומת תו לא אייתר ליה שום קרא באם אינו ענין למקלל אי לא כתיב אלא קרא דונוקב שם ה' יומת הוה אמינא דלא בעינן שם בשם כלל ר"ל אפי' בכינוי וביתברך יוסי לבד חייב כמ"ש רש"י ז"ל ואי הוה כתיב בנקבו יומת ולא כתיב שם הוה אמינא נהי דבעינן שם המתברך דלהוי שם המיוחד דכתיב ונוקב שם ה' יומת אבל שם המברך לא הוה בעינן דלהוי שם המיוחד ואפי' בירך שם המיוחד בכינוי חייב דהא לא כתיב בנקבו שם אלא בנקבו סתם ולאשמועינן מיהא דבעינן שם בשם ואינו חייב ביתברך יוסי לבד אלא בעינן שם בשם ומיהו בשם כל דהו הוה סגי השתא דכתיב בנקבו שם אשמועינן דלהוו תרווייהו שם המיוחד המברך והמתברך וזהו שסתם תנא עד שיברך שם בשם ומה הוסיפה ברייתא זו על המשנה דהא מדתנן יכה יוסי את יוסי נראה בהדיא דבעינן שם בשם אבל מה שהוסיפה ברייתא זו היא דבעינן שם המיוחד בשם המיוחד דאי ממתני' נהי דבעינן שם בשם אבל לא שמעינן מינה דלהוו תרווייהו שמות המיוחדים לכך אשמועינן ברייתא זו דבעינן שיהיו גם שניהם שמות

המיוחדים. וע"ז שאלו מנה"מ כלומר מנא לן דשניהם מיוחדים בעינן ומשני בנקבו שם דאם איתא דשם השני לא בעינן מיוחד ובכינוי סגי ליכתוב בנקבו יומת ולפחות אי אפשר בלא כינוי למה אהדר וכתב שם ש"מ דבעינן גם השני שם המיוחד כראשון.

וזהו שכתב רש"י ז"ל שם וז"ל ונוקב שם בנקבו שם להכי אהדריה בהאי קרא פי' למלת שם לומר לך עד שיקוב שם בשם פי' שם המיוחד בשם המיוחד ומ"מ מדלא כתב בנקבו שם ה' יומת כשם שכתב בראשונה היה נראה לענ"ד דשם השני לא בעינן שם המיוחד ממש אלא בשם ה' סגי וטעמו של דבר נראה לענ"ד דהיינו כמו שכתבתי מדלא כתיב בנקבו שם ה' ש"מ דוקא בנקבו שם הנקרא דהיינו שם ה' יומת ולא בעינן ממש שם המיוחד אלא שם הנקרא הוי כמו שם הנכתב.

אבל מה אעשה ולא מצאתי מי שכתב כן שאדרבא מצינו להרמ"ה ז"ל הביאו הכ"מ בפ"ב מהל' ע"ז שכתב דכי היכי דבעינן שם המתברך שם המיוחד הכי נמי בעינן שם שמברך בו שם המיוחד ממש דס"ל דכשחזר וכתב בנקבו שם הוי כמו שם הראשון ממש ולא הוצרך הכתוב לפרש הא קמן דמאן דדריש להאי קרא דבנקבו שם יומת למברך ה' לא אייתר ליה שום קרא למקלל אביו וא"כ בהכרח לומר דר' מנחם דדריש מהאי קרא למקלל שאינו חייב עד שיקלל בשם לא בעי שם בשם כלל אלא ביתברך יוסי לבד חייב וכוליה קרא למקלל אביו הוא דאתא ואי כתיב בנקבו יומת הוה אמינא נהי דלמקלל אביו אתא אבל יהיה חייב אפי' בכינוי לכך כתב שם שאינו חייב עד שיקלל בשם המיוחד. ור' מנחם הכי קאמר בנקבו שם יומת מה ת"ל שם הכונה לומר נהי דאמרת דבנקבו יומת אתא למקלל אביו שאינו חייב על קללתו אלא אם קללו בשם מ"מ מלת שם יתירה היא. ומשני דנהי דהוה דרשינן ליה למקלל אבל מ"מ יהיה חייב אפי' בכינוי לכך כתב שם ללמד על מקלל שם שאינו חייב עד שיקללם בשם פי' שם המיוחד. וע"פ הדברים האלה יתפרשו דברי רש"י כמבואר למעיין בעין יפה זה נראה לענ"ד כוונת רש"י והתוספות ז"ל על נכון.

ואילו לדברי הרב בעל לח"מ ז"ל מלבד קושיא שהקשה הוא ז"ל על רש"י (מ"ל) [שכתב] דמאן דאית ליה הא לית ליה הא עוד בה שכתב אפילו לא ברך שם בשם אלא יתברך יוסי חייב וקשה ואפילו לא כתיב מלת שם אלא בנקבו יומת לפחות צריך שיברך שם המיוחד בשם הכינוי. אלא מוכרחים אנו לומר דס"ל לרש"י דר' מנחם ס"ל דכוליה קרא למקלל אביו הוא דאתא דאי הוה ס"ל לר' מנחם דבנקבו איירי במברך גם מלת שם הוה דריש ליה למברך וללמד דבעינן גם שניהם שם המיוחד אלא דאעיקרא דמלתא לית ליה שם בשם כלל אלא ביתברך יוסי לבד חייב.

ואם תאמר מנ"ל לר' מנחם לדורשה אם אינו ענין והלא יכול היה לדורשו על נכון לענייננו ולומר שאינו חייב עד שיברך שם בשם. וי"ל דס"ל לר' מנחם דאין סברא כלל דהאי בנקבו שם אתא לומר דבעינן שם בשם דא"כ הו"ל למימר בנקבו בשם דהא בשם המברך עסקינן דמברך לשם הראשון מאי בנקבו שם ש"מ דמיירי במקלל אביו. ומשום דהוקש כבודו לכבוד המקום ומוראו כמורא שמים כתב שם כאילו לעצמו ח"ו ומדאפקי קרא בשם השם וסמך ענין לו שמעינן שאינו חייב עד שיקלל בשם המיוחד כמו מברך השם.

איברא שלפי דברינו דעת הרמב"ם ז"ל נשגבה לא אוכל לה דפסק שם בשם ופסק גבי מקלל אביו כר' מנחם. ועוד שחילק בין שם המברך לשם המתברך כמו שהרבה להקשות עליו הר"ב לח"מ שם. ועוד בה שהשוה שם אדנות לשם הויה בשם המברך וצריך לתת טוב טעם לדבריו.

ונראה לענ"ד דלהרמב"ם ז"ל ס"ל דאי אפשר לומר בשום פנים דר' מנחם לית ליה דבעינן שם בשם דהא סתם תנן יוסי את יוסי ובהאי מתני' קתני רבי לדברי ר' מנחם בשם חכמים משמע שכן הלכה. וגם הש"ס לא גילה לנו בזה כלום אלא ודאי דס"ל לש"ס שאין כאן מחלוקת כלל ור' מנחם אית ליה נמי שם בשם אע"ג דדריש לכוליה קרא למקלל אביו כמ"ש.

וטעם הדבר כדתנן בפרק שבועת העדות משביע אני עליכם וכו' עד כל הכנויים הרי אלו חייבים. ובגמרא ורמינהי יתן ה' אותך לאלה וכו' עד מה להלן בשם אף כאן בשם. ומשני אמר אביי ל"ק הא רבי חנינא בר אידי הא רבנן. דתניא ר' חנינא בר אידי אומר הואיל ואמרה תורה ישבע ואל תשבע קלל ואל תקלל מה ישבע בשם אף לא תשבע בשם מה קלל בשם אף אל תקלל בשם ע"כ פרש"י ז"ל ישבע שבועת ה' תהיה וכו' ואל תשבע לשקר. קלל יתן ה' אותך לאלה. אל תקלל בין קללת ה' בין קללת חבירו לא תקלל חרש. מה ישבע בשם וכו' ברייתא רבי חנינא ומתני' רבנן עכ"ל. באופן דר' חנינא בר אידי ס"ל דלא בעינן קרא לא במברך השם ולא במקלל אביו דמה קלל בשם אף לא תקלל בשם. ולפי זה לא היה צ"ל שם לא בשם המתברך ולא במברך והכי הו"ל למימר איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו בנקבו מות יומת וכו' בנקבו יומת ולכן דריש ליה ר' מנחם לשם הראשון דהיינו בנוקב שם ה' דאתא לאשמועינן דלא בעינן שם ה' דוקא כמו קלל דהתם. דכתיב יתן ה' אותך לאלה שהיה כותב את ה' ככתבו אלא בשם אדנות סגי והיינו דכתיב שם ה' פי' שם המיוחד להויה שנקרא בו ושם השני דהיינו בנקבו בשם יומת כמ"ש דאי לשמואל דבעינן שם בשם הו"ל למימר הכי אלא ודאי למקלל אביו הוא דאתא מ"מ מדלא כתיב בנקבו שם ה' יומת כמ"ש בראשון משמע דלא בעינן דוקא שם אדנות

אלא בכל שם המיוחד שיש לו חייב.

ולכן כתב הרמב"ם ז"ל שאם קלל אביו באחד משמות המיוחדים חייב ואע"ג דדרשינן ליה למקלל מדלא כתיב בנקבו בשם. מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דאיירי במברך השם דרשינן ליה ג"כ דבעינן שם בשם. וכבר כתבנו דמדלא כתיב שם השם דהיינו כל שם מיוחד שיש לו דהיינו ז' שמות שאינם נמחקים באופן דקללה דסוטה בעינן שם הויה דוקא ולא שם אדנות ושם המתברך אפי' שם אדנות ושם המברך שוה למקלל אביו דשניהם נאמרו כאחד בחד קרא ובשמות שאינם נמחקים סגי. ומעתה עלו דברי הרמב"ם ז"ל כהוגן וכתיקון חז"ל וכל אחד מהם על מקומו יבא בשלום.

ולפי זה ר' מנחם הקשה מה ת"ל שם פי' דאי לשם בשם הוא דאתא האי שם בשם מבעי ליה אלא ודאי תרתי ש"מ כמ"ש. ולכן שמואל לשם בשם פשטיה ג"כ מהאי קרא. ואע"פ שכתבנו לעיל על פי דרכו של רש"י דר' מנחם כוליה קרא דבנקבו שם יומת דריש ליה למקלל אביו ולא בעי שם בשם כלל וביתברך יוסי חייב לא רמינן גברא אגברא. והשתא הא דנקטו במתני' יכה יוסי את יוסי משום שם הראשון דהוי דוקא שם בן ארבע אותיות דהיינו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד אמרו כן. אבל שם השני סגי בכל שם שאינו נמחק. ועוד דיוסי עולה כמנין אלהים דהוי אחד מן השמות שאינם נמחקים וכשאמרו דכנויים באזהרה הוי כמו רחום וחנון משמות הנמחקים.

אמנם יש לפקפק על זה דמשמע בשבועות דאנן לית לן דר' חנינא. ועוד דר' מנחם ור' חנינא לפי דברינו לא פליגי ומדברי מכילתין משמע דפליגי דת"ק דהיינו ר' מנחם למקלל דריש מבנקבו שם ור' חנינא מייתי מקלל ואל תקלל. לכן נראה דאפי' מאן דלית ליה דר' חנינא ס"ל לשם הראשון בשם אדנות מדכתיב שם ה' ושם השני בכל שם המיוחד מדלא כתיב ביה שם ה' אלא שם לחוד ומדלא כתיב בנקבו בשם דריש ר' מנחם ג"כ מינה למקלל ור' חנינא למקלל לא צריך קרא וכוליה קרא דבנקבו שם יומת אתא לשם בשם ולא דייק בין שם לבשם. וזהו הנכון דאתי לר' מנחם דהלכתא כוותיה כרבנן דר' חנינא. ולפי זה לר' חנינא במקלל אינו חייב אלא בשם ה' דוקא ולית הלכתא כוותיה. ולפי דברינו שם המפורש דת"ק דמכילתין הוי שם שאינו נמחק וזה דוחק. ולכן נראה דתנא קמא דמכילתין דהיינו ר' אחאי ס"ל דשניהם בעינן שם המיוחד רוצה לומר המברך והמתברך ושם השני כמו הראשון וכן במקלל אביו. והיא סברא שלא הוזכרה בש"ס דילן לדעת הרמב"ם ז"ל כן נראה לענ"ד.

פרק ד

הלכה ב

וכן אם הדיחוה נשים וקטנים וכו'. קשיא לי למה לא כתב הרב הא דתניא בגמ' יצאו הם ולא שלוחן בהדי הנך דנשים וקטנים וכו'. ובדוחק נראה לומר שסובר הרב ז"ל דהאי תנא סבר כשמאי הזקן דפ"ב דקידושין לחד תירוצא דאית ליה יש שליח לדבר עבירה וכיון שכן השלוחים והמשלחים אין אחד מהם נקרא מדיחים. השלוחים לפי שמעצמם אינם מדיחים אלא בשם אומרם. והמשלחים לפי שהם עצמם אינם מדיחים אלא ע"י שליח והכתוב אמר הם ולא שלוחם. אבל לדידן דקי"ל אין שליח לדבר עבירה משום דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. ליתא האי ברייתא לפרט זה ופשיטא דיש לשליח זה דין שאר כל אדם ולכך לא הוצרך רבינו לאשמועינן דין זה שנלמוד מכל התורה כולה.

גם יש להסתפק אם הדיחוה עבדים אם יש להם דין נשים לענין זה כיון דמשמע בגמ' דטעמא דהדיחוה נשים וקטנים הוא משום דהוי כהודחו מאליהן כסברת הפשטן דתרווייהו אית להו חד דינא וכמו שפסק הרב ז"ל. ודברי הרב כסף משנה שנראה מהם שהרב ז"ל פסק כדחיה דאיתמר התם. לא ירדתי לעומקן של דברים. ונחזור למה שכתב דבעבד נראה לכאורה דלא שייך האי טעמא.

עוד יש להסתפק הא דכתב רבינו עד שידיחוה בלשון רבים ויאמרו להם נלך ונעבוד וכו' אם לשון זה הוא כמדברים בעדם כלומר שהמדיחים אומרים בפני בני העיר שהם ילכו ויעבדו ובהכי נקרא מדיחים דומיא דמסית שאם אמר אלך ואעבוד נקרא מסית כמ"ש הרב בפ' הבא עלינו בעזהשי"ת או דילמא לשון זה הוא כמדבר לנוכח עם רבים ופי' שנותן להם עצה שהוא והם ילכו ויעבדו וזה נראה לכאורה. וכן יש לדקדק מלישנא דמתני' דקתני המדיח זה האומר נלך ונעבוד עכו"ם ומדנקטיה בלשון יחיד ולא אמר המדיחים אלו וכו' היה נראה שבא להשמיענו זה הדבר בעצמו בלשון רבים.

אמנם הא דאמרינן עלה בגמרא אמר רב יהודה אמר רב מדיחי עיר הנדחת שנו כאן אפשר דאתא לאפוקי הא דאתינן עלה וכסברא ראשונה שכתבנו. ועיין במה שפירשתי בזה דברי הכ"מ בפרק שאחר זה. מורי הרב זלה"ה.

פרק ה

הלכה ב

המסית שהסית בין בלשון רבים וכו'. יש להסתפק אם פסולי עדות מחמת קורבא שהיו הם עצמם המוסתין אי אמרינן בהו ג"כ הן הן עדיו כיון שפרש"י ז"ל דנפקא לן מלא תחמול ולא תכסה ובתחלת הפרק כתיב כי יסיתך אחיך וכו'. ע"כ מוה"ר ז"ל.

פרק ז

הלכה ז

עיין מקדש מלך ח"א על הזוה"ק לה"ר מהר"ש בוזאגלו נר"ו בהשמטות בסוף הספר שהגיה שהמדפיס דלג מתיבת דא"כ ראשונה עד תיבת דא"כ שניה וכן צ"ל דא"כ כי מותיב ליה ר' יוחנן מדרבי מאיר נשמע לרבנן דמצא שברי עכו"ם מותרים. לישניה ליה דנשתברה מאיליה שאני. וכן נמי לא נימא דאפשר דמודה ריש לקיש במצא שברים דאסור דחיישינן ששברם ישראל דא"כ וכו'. ועיין במקדש מלך טעמו ונימוקו.